

Examining the situation of classical guitar in symphony orchestra's concert programmes in Turkey with respect to different variables

Türkiye'deki senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi

Soner Uluocak¹

Abstract

This study was designed to investigate the situation of the classical guitar in concert programs of symphony orchestras in Turkey with respect to different variables. The sample in the research, which was carried out by survey method, is consist of the concert programs of ten symphony orchestras between the period of foundation dates and the 2013-14 concert season. In data collection process the archives of the related orchestras was searched and analysed. The gathered data analysed by frequency and percentage method. The result shows that classical guitar pieces were appeared to some extent in concert programs of the symphony orchestras in Turkey. The frequencies of the appearance of the classical guitar pieces in the concert programs had increased through the years. This increment has gained an acceleration since 1990. The large majority of the classical guitar pieces were belonged to the 20.th century composers and the most played classical guitar piece was Concierto de Aranjuez by Rodrigo. Appearance of the Turkish pieces in the programs were very low. Until the year 2000 the great majority of the guitarists that played with the orchestras were

Özet

Bu araştırma Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Survey yöntemi kullanılarak yapılan araştırmanın örneklemini Türkiye'de faaliyet göstermekte olan kamu ve özel sektöre ait toplam on senfoni orkestrasının, kuruluş yıllarından 2013-14 konser sezonuna değin gerçekleştirdikleri konser programları oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması aşamasında ilgili orkestraların arşivleri taranarak, kuruluş yıllarından 2013-14 konser sezonuna değin var olan konser programları incelenmiş, verilerin değerlendirilmesinde ise frekans ve yüzde yöntemi esas alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerine belli bir ölçüde yer verildiği, programlarda klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığının yıllar içinde artış gösterdiği ve bu artışın 1990'dan itibaren belirgin bir ivme kazandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca orkestraların programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin büyük

¹ Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuarı, Gitar Sanat Dalı, ademsoner.uluocak@hacettepe.edu.tr

foreigner but since 2000 Turkish guitarist were appeared mostly on stages.

Keywords: Symphony orchestra; orchestra programs; classical guitar; orchestra and classical guitar; classical guitar in Turkey.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

çoğunluğunun 20. Yüzyıl bestecilerine ait olduğu, en fazla seslendirilen klasik gitar eserinin ise J. Rodrigo'nun "*Concierto de Aranjuez*" adlı gitar konçertosu olduğu görülmüştür. Orkestralarının konser programlarında Türk eserlerine yer verilme oranının ise oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda 1970-2000 yılları arasında orkestra eşliğinde sahne alan gitaristlerin büyük çoğunluğunun yabancı uyruklu olduğu, 2000 yılından itibaren ise Türk gitarist sayısında belirgin bir artış yaşanırken, yabancı gitarist sayısının azaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Senfoni orkestrası; orkestra programı; klasik gitar; orkestra ve klasik gitar; Türkiye'de klasik gitar.

1. Giriş

Zaslaw ve Spitzer (t.y.) orkestrayı genel anlamıyla birçok çalgıcının bir araya gelmesinden oluşan müzik topluluğu olarak tanımlar. Orkestra kelimesi dilimizde çoğunlukla Batı müziği eserlerini seslendiren müzik topluluğu olarak çağrışım yapsa da, dünya üzerindeki birçok farklı kültürde birçok farklı orkestraya rastlamak mümkündür. Japon Gagaku orkestrası, Endonezya'nın Gamelan orkestrası ve Çin müzik kültüründe yer alan davul ve gong orkestrası bunlardan bazılarıdır (Spitzer ve Zaslaw, t.y.). Çoksesli Batı müziğinde ise orkestranın en gelişmiş biçimi olarak senfoni orkestraları gösterilebilir. Yüzlerce yıllık bir gelişim sürecinin sonucunda günümüzdeki biçimini alan senfoni orkestrası, müziğin evriminde oldukça önemli bir yer teşkil eder.

Ülkemizde Padişah II. Mahmud'un öncülüğünde 1830'larda başlayan Batılılaşma çalışmalarıyla ilk tohumları atılan senfoni orkestrası, Cumhuriyet döneminde devlet katında gördüğü özel bir önemin de sonucunda, kısa zamanda müzik kültürümüzün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yaklaşık 1828 yılında kurulan ve ilk Türk senfoni orkestrası olarak kabul edilen Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası, Cumhuriyet'in ilanının ardından 1924 yılında Ankara'ya getirilmiş ve Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti adıyla hizmet vermeye başlamıştır. 1933 yılında Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası adını alan bu topluluk, 1957'de kabul edilen bir yasa ile Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası adını almıştır (Okyay, 2013).

Kurulduğu günden itibaren uzun yıllar Türkiye'nin tek senfoni orkestrası olarak faaliyet gösteren CSO'ya zaman içinde başka senfoni orkestraları da eklenmiş ve bu sayı giderek artmıştır. Günümüzde kamuya ve özel sektöre ait birçok senfoni orkestrası, farklı kentlerde faaliyetlerini

sürdürmektedir. Kuruluş yıllarına göre Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (1957), İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası (1972), İzmir Devlet Senfoni Orkestrası (1975), Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası (1988), Cemal Reşit Rey Senfoni Orkestrası(1989), Bilkent Senfoni Orkestrası (1993), Antalya Devlet Senfoni Orkestrası (1997), Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası (1999), Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası (2000) ve Hacettepe Akademik Senfoni Orkestrası (2003) bu orkestralar arasında sayılabilir.

Senfoni orkestraları salt müziksel bir işlevle sınırlı kalmayıp, sahip olduğu sosyal ve kültürel boyutlarıyla da içinde bulunduğu toplumun kültürel gelişiminde belirgin bir yer tutarlar. Nitekim Herndon (1988) senfoni orkestralarının faaliyetlerini, belirlenen süresi, programı, icracısı ve dinleyicisiyle, toplumun belli bir bölümünün değerlerini içeren ve bu değerleri yansıtan kültürel etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Geniş bir dinleyici kitlesine seslenme imkanına sahip olan senfoni orkestraları, toplumların müzik hayatını geliştiren temel kültürel öğelerden biridir. Senfoni orkestraları tüm toplum katmanlarına ulaşabilme ve çok sayıda izleyiciye hitap edebilme gibi özellikleriyle, ülkelerin müzik kültürünün gelişiminde etkin bir rol oynarlar. Kodak (2006)'a göre buldukları kentin yaşamına hareketlilik katarak, müzik etkinliklerine süreklilik kazandıran senfoni orkestraları, dinleyicilerine farklı eserler, besteciler ve yorumcular tanıtmak gibi bir işlevi de yerine getirirler. İcra ettikleri eserlerle aynı zamanda bir eğitim unsuru olarak da görev yapan senfoni orkestraları müzik kültürüne, müzikal beğenilere, kültürel değer ve birikimlere katkıda bulunmak amacıyla konser etkinliklerini sürdürürler (Akyürek, 2012).

Toplumların müzik ihtiyacının karşılanmasında böylesine önemli işlevlere sahip olan senfoni orkestralarının programlarının oluşturulması ise ayrı bir öneme sahiptir. Bu programlarda orkestraların çeşitli solo çalgılarla birlikte seslendirdikleri eser sayısının oldukça yüksek olduğu görülür. Orkestraların birlikte eser seslendirdikleri solo çalgılardan biri de klasik gitardır. Klasik gitar, sahip olduğu repertuarla toplumun geniş bir kesimine hitap edebilme gücüne sahip ender çalgılardan biridir. Ülkemizde giderek yaygınlaşan klasik gitar, müzik kültürümüz içinde kendine özgü bir yere sahiptir. Birçok kentte düzenlenen klasik gitar festivalleri, konserler, yarışmalar, radyo ve TV programları klasik gitarın toplumun daha geniş kesimleriyle buluşmasını sağlayan sanatsal-kültürel etkinlikler olarak sayılabilir. Yurt içi ve yurt dışından pek çok gitaristin yer aldığı bu etkinliklerde klasik gitar topluma çeşitli yönleriyle tanıtılmakta, kimi zaman solo bir çalgı, kimi zaman ise bir eşlik çalgısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu etkinliklerin yanı sıra klasik gitar müziğinin topluma ulaşmasını sağlayan en etkili araçlardan biri de, senfoni orkestraları eşliğinde gerçekleştirilen konserlerdir. Klasik gitar festivalleri, resitaleri ve yarışmaları çoğunlukla profesyonel gitaristlere ya da gitar müziğine özel ilgi duyan belirli bir dinleyici kitlesine yönelik bir

işlev görürken, senfoni orkestralarının konserleri daha geniş bir dinleyici kitlesine ulaşabilmektedir. Daha kalabalık ve kozmopolit bir dinleyici kitlesine hitap etme özelliğine sahip olan senfoni orkestrası konserlerinin, klasik gitar müziğinin yaygınlaşmasında önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. İşte bu çalışmada da, klasik gitarın Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

1.1. Problem

Bu araştırmada, Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından nasıl olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada bu ana probleme bağlı olarak aşağıdaki alt problemler yanıtlanmaya çalışılmıştır.

1. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığı nedir?
2. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma oranı yıllar içinde nasıl bir değişim göstermiştir?
3. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin müzik dönemlerine göre dağılımı nasıldır?
4. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserleri hangileridir?
5. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında Türk bestecilerine ait klasik gitar eserlerinin yer alma oranı nedir?
6. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında sahne alan Türk gitaristlerin oranı nedir?

1.2. Amaç

Ülkemizin müzik hayatına çoksesli Batı müziği kültürünün bir parçası olarak giren klasik gitar, zaman içinde müzik eğitimi ve kültürüne önemli katkılar sağlayan çalgılardan biri olarak değer görmeye başlamıştır. Ülkemizde klasik gitarın daha geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmasını sağlamak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmektedir. Bu etkinliklerden biri de klasik gitarın senfoni orkestraları eşliğinde sahne almasıdır. Bu araştırmada, klasik gitarın Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alma durumunun farklı değişkenler açısından incelenmesi ve sonuçlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.3. Önem

İlgili literatür incelendiğinde klasik gitarın Türkiye'deki gelişimi ve çalgı için oluşturulan ülkemiz kaynaklı repertuara yönelik araştırma sayısının oldukça sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda çoğunlukla klasik gitarın eğitim müziği alanındaki kullanımının giderek artmakta olduğu ve çalgının çok sesli olması, taşınabilir ve görece ucuz olması gibi özellikleri dolayısıyla bir müzik öğretmeni çalgısı olarak kullanımının yaygınlaşması gerektiği vurgulanmaktadır. Yeprem (2007) tarafından yapılan çalışmada ise klasik gitar için yazılan Türk eserlerinin ayrıntılı bir dökümü yapılarak, çalgının müzik kültürümüz içindeki yeri farklı bir açıdan ortaya konmuştur. Yeprem çalışmasında Türk bestecilerinin orkestra ve klasik gitar için bestelediği eserlerin de bir listesini vermektedir. Bu çalışmada ise Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarında klasik gitarın yer alma durumu araştırılmıştır. Araştırmanın senfoni orkestrası konserlerinde klasik gitarın yerinin farklı boyutlarını ortaya koyması ve bu kapsamda yürütülen ilk çalışma olması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4. Kısaltmalar

Çalışmada kullanılan kısaltmalar sırasıyla açıklanmaktadır: CSO: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, İDSO: İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, İZDSO: İzmir Devlet Senfoni Orkestrası, ÇDSO: Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası, CRR: Cemal Reşit Rey Senfoni Orkestrası, BSO: Bilkent Senfoni Orkestrası, ADSO: Antalya Devlet Senfoni Orkestrası, BBDSO: Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası, EBBSO: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası, HASO: Hacettepe Akademik Senfoni Orkestrası.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından nasıl olduğunun belirlenebilmesi amacıyla tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla orkestraların kuruldukları yıllardan 2013-2014 konser sezonuna değin seslendirdikleri konser programları incelenmiş, bu programlarda yer alan klasik gitar eserleri farklı değişkenler açısından ele alınmıştır. Çalışma bu yönüyle betimsel niteliğe sahiptir. Karasar (2007: 77)'a göre tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez.

Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir.

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programları, örneklemini ise CSO, İDSO, İZDSO, ÇDSO, CRR, BSO, ADSO, BBDSO, EBBSO, HASO'nun kuruldukları yıllardan 2013-2014 konser sezonuna değin seslendirdikleri konser programları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan orkestraların faaliyet bölgeleri ve kuruluş yıllarına göre dağılımları aşağıda görülmektedir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Orkestraların Kuruluş Yıllarına Göre Sıralanması

	Kuruluş Yılı	Faaliyet Bölgesi	Yıllık Minimum Konser Sayısı	İncelenen Program Sayısı
CSO	1957	Ankara ve turneler yoluyla tüm Anadolu	32	1248
İDSO	1972	İstanbul ve Marmara Bölgesi	32	1344
İZDSO	1975	İzmir ve Ege Bölgesi	32	544
ÇDSO	1988	Adana ve bölgesi	32	800
CRR	1989	İstanbul	8	200
BSO	1993	Ankara	32	672
ADSO	1997	Antalya ve Akdeniz bölgesi	32	320
BBDSO	1999	Bursa ve bölgesi	32	480
EBBSO	2000	Eskişehir	32	448
HASO	2003	Ankara	8	88
Toplam			272	6144

Tablo 1'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan orkestralar arasında kuruluş tarihi en eski olan CSO'dur. Araştırmada kökeni Osmanlı İmparatorluğu'na dayanan bu orkestranın kuruluş tarihi olarak, ilgili yasanın yürürlüğe girdiği 1957 yılı kabul edilmiştir. Benzer biçimde İDSO da kökeni Cumhuriyet dönemine dayanan bir orkestra olmasına karşın, araştırmada kuruluş tarihi olarak ilgili yasanın yürürlüğe girdiği 1972 yılı esas alınmıştır. Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan orkestraların İç Anadolu, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Yapılan araştırmada Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde faaliyet gösteren bir senfoni orkestrasının bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada orkestraların toplam yıllık minimum konser sayıları ise 272 olarak ölçülmüştür.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Verilerin toplanması aşamasında ilgili kurumların arşivleri taranmış, ancak kimi orkestraların taşınma, yangın ve arşivlerinin düzenli tutulması gibi nedenlerden dolayı kaybolan kimi programlarına ulaşamamıştır. Bu nedenle araştırma örnekleme adı geçen senfoni orkestralarına ait ulaşılabilen konser programlarıyla sınırlı tutulmuş ve bu orkestralara ait toplam 6144 konser programı incelenmiştir. Kimi orkestraların Perşembe-Cuma, kimilerinin ise Cuma-Cumartesi günlerinde olmak üzere, haftanın iki günü aynı programın seslendirilmesinden oluşan “tekrar konserleri” verdiği tespit edilmiş, tekrar konserlerinin içerikleri değişmediğinden, araştırmada bu konserler tek bir konser olarak kabul edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler işlenerek çözümlenmiş, sonuçların değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) dağılımı kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular tablolar halinde ifade edilmiş ve yorumlanmıştır.

2.4.Sınırlılıklar

Araştırma, Türkiye’de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarından ulaşılabilenler ve bu orkestralara ait konser programlarından elde edilebilen verilerle sınırlıdır. Örneklem grubunu oluşturan orkestraların turne ve özel konserlerine ait programlar tüm orkestralar için ulaşılabilir olmadığından, bu konserler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

2.5. Sayıtlar

Araştırmada seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği ve kullanılan araştırma yönteminin araştırmanın amacına, konusuna ve problemin çözümüne uygun olduğu varsayılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın birinci alt probleminde Türkiye’de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığı araştırılmış, elde edilen bulgular tablo halinde sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 2. Orkestra Programlarında Klasik Gitar Eserlerinin Yer Alma Sıklığına İlişkin Bulgular

Programlar	f	%
Diğer Çalgıların Yer Aldığı Programlar	6000	97.66
Klasik Gitarın Yer Aldığı Programlar	144	2.34
Toplam	6144	100

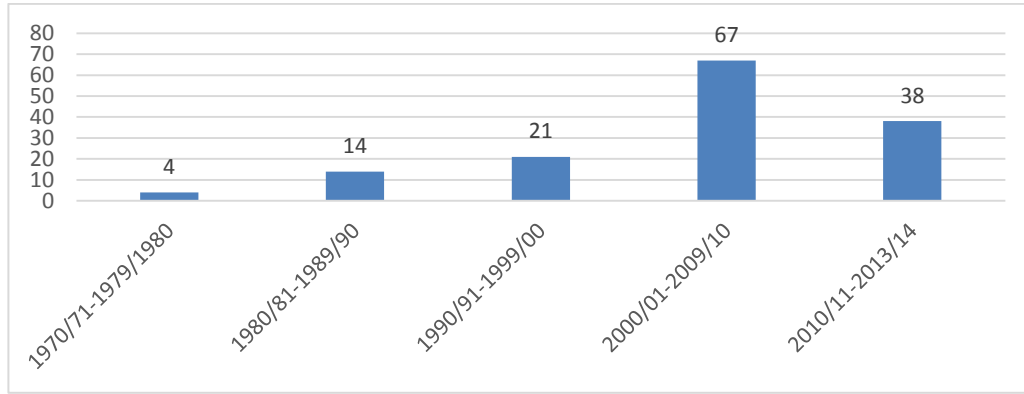
Tablo 2’de görüldüğü gibi orkestraların 1970-71 ile 2013-14 konser sezonları arasında seslendirdikleri toplam 6144 konser programının 144’ünde klasik gitar eseri yer almıştır. Bu bulgu

ışığında orkestraların tüm konserlerinin % 2.34'ünde klasik gitar eserlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığının oldukça düşük olduğu söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın ikinci alt probleminde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma oranının yıllar içinde nasıl bir değişim gösterdiği araştırılmış, elde edilen bulgular grafik olarak sunulmaktadır.

Şekil 1. Orkestra Programlarında Klasik Gitar Eserlerinin Yer Alma Durumlarının Yıllara Göre Değişimi

Şekil 1'de Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında 1970/71-1979/80 konser sezonları arasında dört, 1980/81-1989/90 konser sezonları arasında on dört, 1990/91-1999/2000 konser sezonları arasında yirmi bir, 2000/01-2009/10 konser sezonları arasında altmış yedi, 2010/11-2013/14 konser sezonları arasında ise otuz sekiz konserde klasik gitar eserine yer verildiği görülmektedir. Elde edilen bu bulgular ışığında Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığının yıllar içinde belirgin bir artış gösterdiği söylenebilir. Bu durumun Türkiye'de klasik gitarın 1980'lerden itibaren yaygınlığının artmasının ve yeni senfoni orkestralarının faaliyete geçmesinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Orkestraların konser programlarında klasik gitar eserlerinin sayıca artış göstermesinin, Türkiye'de klasik gitar müziğinin toplumun daha geniş kesimlerine ulaşmasını sağlaması bakımından olumlu bir durum olduğu düşünülmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın üçüncü alt probleminde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin dönemlere göre dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular tablo halinde sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 3. Orkestralarda Seslendirilen Klasik Gitar Eserlerinin Dönemlere Göre Dağılımı

Dönemler	f	%
Barok	14	9.10
Klasik	8	5.19
20. yüzyıl	132	85.71
Toplam	154	100

Tablo 3 incelendiğinde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin % 85.71'inin 20. Yüzyıl, % 9.10'unun Barok dönem, % 5.19'unun ise Klasik dönem bestecilerinin eserlerine ait olduğu görülmektedir. Orkestraların programlarında Romantik döneme ait klasik gitar eserlerinin ise yer almadığı görülmektedir. Bu durumun, Klasik gitar repertuarında Romantik döneme ait orkestra eşlikli eser sayısının oldukça kısıtlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Orkestraların programlarında az sayıda Klasik dönem eserinin yer almasının, bu döneme ait orkestra eşlikli eser sayısının oldukça kısıtlı olmasından, 20. Yüzyıl eserlerinin daha fazla yer almasının ise bu döneme ait orkestra eşlikli klasik gitar eser sayısının çok daha yüksek sayıda olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Şekil 1 ve Tablo 3 birlikte incelendiğinde ise gitarın solist çalgı olarak yer aldığı 144 programda, 154 klasik gitar eserinin seslendirildiği görülmektedir. Bir başka ifade ile orkestraların kimi programlarda birden fazla klasik gitar eserine yer verdikleri söylenebilir.

Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin dönemler açısından dengeli bir dağılım göstermediği söylenebilir. Bu durumun, klasik gitar repertuarında yer alan orkestra eşlikli eserlerin büyük çoğunluğunun 20. Yüzyılda bestelenmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın dördüncü alt probleminde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin neler olduğu araştırılmış ve elde edilen bulgular tablo halinde sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 4. Orkestraların Programlarında Yer Alan Klasik Gitar Eserleri

Eser Adı	Besteci	f	%
Concierto de Aran juez	Joaquin Rodrigo	66	42.86
Concerto for Lute, Two Violins and Basso Continuo, RV 93	Antonio Vivaldi	7	4.55
Fantasia para un Gentilhombre	Joaquin Rodrigo	6	3.89
Concerto No: 1, D major	M.Castelnuovo Tedesco	4	2.60
Concerto in A, Op. 30	Mauro Giuliani	4	2.60
Trio Sonata, RV 82	Antonio Vivaldi	3	1.95
Concerto for Guitar and Orchestra	Heitor Villa Lobos	3	1.95
G major Concerto for Two Mandolins, RV 532	Antonio Vivaldi	2	1.29
Diğer Eserler	Astor Piazzola, Ferdinando Carulli, Joaquin Rodrigo, Leo Brouwer, Yalçın Tura, Cemal Reşit Rey, Antonio Vivaldi, vb.	59	38.31
Toplam		154	100

Tablo 4'de görüldüğü gibi Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan klasik gitar eserleri arasında en fazla seslendirilen yapıtın J. Rodrigo'nun "*Concierto de Aran juez*" adlı gitar konçertosu olduğu görülmektedir. Araştırmada, toplam 66 kez seslendirilen eserin seslendirilme oranı % 42.86 olarak ölçülürken, bu eseri % 4.55 oranıyla A.Vivaldi'nin "*Concerto for Lute, Two Violins and Basso Continuo, RV 93*" adlı yapıtının klasik gitar için düzenlemesinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin yarıya yakın bir bölümünü Rodrigo'nun "*Concierto de Aran juez*" adlı eserinin oluşturduğu söylenebilir. Tablo 4'de diğer kategorisinde yer alan eserlerin seslendirilme oranının ise % 38.31 olduğu görülmektedir. Bu durumun, orkestraların programlarında birçok farklı klasik gitar eserinin yer aldığını göstermesi bakımından olumlu bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

3.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Araştırmanın beşinci alt probleminde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin Türkiye kaynaklı olma durumu araştırılmış, elde edilen bulgular tablo halinde sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 5. Orkestraların Programlarında Yer Alan Klasik Gitar Eserlerinin Türkiye Kaynaklı Olma Durumu

Seslendirilen Eserler	f	%
Yabancı bestecilere ait eser sayısı	148	96.10
Türk bestecilere ait eser sayısı	6	3.90
Toplam	154	100

Tablo 5'te Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin % 96.10'unun yabancı bestecilere, % 3.90'ının ise Türk bestecilere ait olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu ışığında orkestraların programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin tamamına yakınının yabancı bestecilere ait olduğu söylenebilir. Bu durumun Türk bestecilerine ait klasik gitar ve orkestra için bestelenmiş eser sayısının oldukça az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmada Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında yer alan Türk bestecilere ait eserlerin Cemal Reşit Rey'in "*Gitar Konçertosu*", Yalçın Tura'nın "*Gitar Konçertosu*", Süleyman Alıntemiz'in "*Gitar Konçertosu*", Nejat Başgömezler'in "*Yamacıma Gel*" isimli iki gitar ve orkestra için eseri ve Gökhan Somel'in "*Gitar Konçertosu No: 1*" adlı yapıtları olduğu tespit edilmiştir.

3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular:

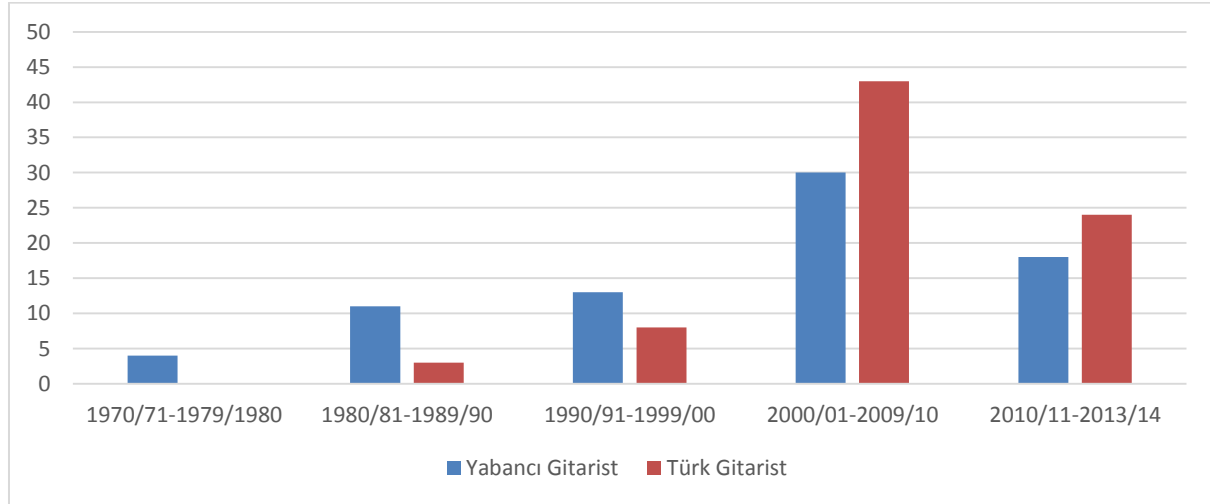
Araştırmanın altıncı alt probleminde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında Türk gitaristlerin yer alma durumları araştırılmış, elde edilen bulgular tablo ve grafik halinde sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 6. Orkestra Programlarında Türk Gitaristlerin Yer Alma Durumları

Solist Gitarist	f	%
Yabancı Gitarist (Bu solistlerden kimileri birden fazla konserde sahne almıştır)	73	47.40
Türk Gitarist (Bu solistlerden kimileri birden fazla konserde sahne almıştır)	81	52.60
Toplam	154	100

Tablo 6'da Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yabancı gitaristlerin sahne alma oranının % 47.40, Türk gitaristlerinin sahne alma oranının ise % 52.60 olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu ışığında orkestra eşliğinde sahne alan Türk gitarist sayısının oldukça yüksek bir düzeye sahip olduğu söylenebilir. Orkestra programlarında Türk gitaristlere daha fazla yer verilmesinin Türkiye'de klasik gitar müziğinin gelişimini desteklemesi bakımından olumlu bir tutum olduğu düşünülmektedir.

Şekil 2. Orkestra Eşliğinde Sahne Alan Solist Gitarist Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında 1970/71-1979/80 konser sezonları arasında dört yabancı gitaristin, 1980/81-1989/90 konser sezonları arasında on bir yabancı-üç Türk, 1990/91-1999/2000 konser sezonları arasında on üç yabancı-sekiz Türk, 2000/01-2009/10 konser sezonları arasında otuz yabancı-kırk üç Türk, 2010/11-2013/14 konser sezonları arasında ise on sekiz yabancı-yirmi dört Türk gitaristin yer aldığı görülmektedir.

Elde edilen bu bulgular ışığında, orkestra eşliğinde sahne alan Türk gitarist sayısının yıllar içinde dikkat çekici bir artış gösterdiği ve bu artışın özellikle 2000 yılından itibaren büyük bir ivme kazandığı söylenebilir. Bu durumun Türkiye'de klasik gitar eğitiminin akademik düzeydeki yaygınlaşmasının bir sonucu olarak Türk solist gitarist sayısındaki artıştan kaynaklandığı düşünülmektedir. Türk solist gitarist sayısının artmasının akademik düzeyde yürütülen klasik gitar eğitiminin kalitesinin giderek arttığını göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırmada, Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında klasik gitar eserlerine belirli bir oranda yer verildiği gözlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre toplam 6144 senfoni orkestrası konser programının 144'ünde klasik gitar eserinin yer aldığı ve bu rakamın tüm konserlerin % 2.34'ünü oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kodak (2006) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, 1969/70 ile 2004/05 konser sezonları arasında CSO konser programlarının % 1.90'unda, başka bir deyişle toplam 1348 konser programının 26'sında klasik gitar eserine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kodak (2006)

araştırmasında CSO konser programlarında en fazla yer verilen çalgının % 28.8 oranı ile piyano olduğu, bunu % 28.5 ile keman, % 11.7 ile viyolonsel takip ettiğini bildirmiştir.

Yapılan çalışmada orkestra programlarında klasik gitar eserlerinin yer alma sıklığının yıllar içinde belirgin bir artış gösterdiği, özellikle 1990 yılından itibaren büyük bir artışın yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen bu artışın yeni orkestraların faaliyete geçmesinden olduğu kadar, Türkiye'de klasik gitar müziğine olan ilgideki artıştan da kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada, Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının konser programlarında yer alan klasik gitar eserlerinin % 85.71'inin 20. Yüzyıl, % 9.10'unun Barok dönem, % 5.19'unun ise Klasik dönem bestecilerine ait olduğu tespit edilmiştir. Seslendirilen Barok dönem eserlerinin tamamının klasik gitar için yapılan düzenlemeler olduğu görülmektedir. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında en fazla seslendirilen klasik gitar eserinin ise J. Rodrigo'nun "*Concierto de Aranjuez*" adlı gitar konçertosu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim yapılan birçok çalışmada da bu eserin bestelendiği tarihten (1939) günümüze değin, tüm dünyada en sık seslendirilen klasik gitar eserlerinden biri olduğu vurgulanmaktadır. Newcomb (1998)'a göre bu eser tüm dünyada en fazla seslendirilen ve kaydedilen klasik batı müziği yapıtlarından biridir.

Araştırmada Türkiye'de faaliyet göstermekte olan senfoni orkestralarının programlarında Türk bestecilerin eserlerine yer verilme oranının ise % 3.90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Orkestraların Türk bestecilerin eserlerine bu denli az yer vermesinin, Türk bestecilere ait orkestra eşlikli klasik gitar eseri sayısının oldukça sınırlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuç, yapılan başka çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla da paralellik göstermektedir. Nitekim Yeprem (2007) yaptığı çalışmada orkestra ve klasik gitar için bestelenmiş on altı Türk eserine ulaşılabildiğini ve bu eserlerin çoğunun henüz seslendirilmediğini bildirmektedir.

Araştırma sonucunda orkestra eşliğinde sahne alan Türk gitaristlerin sayısının yıllar içinde belirgin bir artış gösterdiği gözlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre 1970, 1980 ve 1990'lı yıllarda orkestra eşliğinde sahne alan gitaristlerin büyük çoğunluğunun yabancı uyruklu olduğu, 2000 yılından itibaren bu oranın Türk gitaristler lehine değişim göstermeye başladığı görülmüştür. Bu durumun, Türkiye'de klasik gitar müziğinin giderek yaygınlaşmasının bir sonucu olarak, Türk gitaristlerin sayısının artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen bu sonuç doğrultusunda Türkiye'de klasik gitar eğitimi niteliğinin giderek arttığı da söylenebilir. Nitekim Kanneci (2001) de, Türkiye'de akademik anlamda klasik gitar eğitiminin 1977 yılında tek bir konservatuarda başlayıp, 1980 ve 1990'lı yıllardan itibaren büyük bir yükseliş göstererek Türkiye'nin birçok üniversitesinde yer almaya başladığını ve bu kurumlardan ulusal ve uluslararası alanda birçok

Uluocak, S. (2015). Türkiye'deki senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 648-663. doi: [10.14687/ijhs.v12i1.3124](http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v12i1.3124)

klasik gitar yorumcusunun yetiştiğini bildirmektedir. Ayrıca orkestra yöneticilerinin konserlerde Türk solistlere yer verme eğilimlerindeki değişimin, Türkiye'de klasik gitarın gelişiminde olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilebilir:

Klasik gitar müziğinin daha geniş dinleyici kitlesine ulaşabilmesi için senfoni orkestralarının programlarında klasik gitar eserlerine daha sık yer verilebilir. Türkiye'de çoksesli müzik kültürünün ve klasik gitar kültürünün gelişiminin sağlanması için senfoni orkestralarının programlarında Türk bestecilere ait klasik gitar eserlerine daha fazla yer verilebilir. Türk bestecilerinin orkestra eşlikli klasik gitar eseri bestelemelerini özendirerek çalışmalar yapılabilir. Orkestra ve klasik gitar için yazılmış Türk bestecilere ait eser sayısı araştırılarak, bu eserlerin yayınlanmaları ve orkestra programlarına alınmaları yönünde çalışmalar yapılabilir. Türkiye'de klasik gitar eğitiminin ve müziğinin yaygınlaşmasına katkı sağlaması bakımından, senfoni orkestralarının programlarında Türk gitaristlere daha fazla yer verilmesi sağlanabilir. Daha ileri çalışmalarda klasik gitarın oda orkestraları ve oda müziği gruplarındaki yeri araştırılabilir. Ayrıca senfoni orkestralarının toplumsal işlevlerini daha fazla yerine getirebilmeleri için Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde de senfoni orkestraları kurulması yönünde çalışmalar yapılarak, bu orkestraların konser programlarında klasik gitar eserlerine sıklıkla yer verilmesi önerilebilir.

5. Kaynaklar

- Akyürek, Recep (2013). "Geçmişten Günümüze Türkiye'deki Orkestralar Ve Kültürel Değişime Etkileri". *1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu: Müzik ve Kültürel Doku* 421-430. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Herndon, Marcia (1988). "Cultural Engagement: The Case of the Oakland Symphony Orchestra". *Yearbook for Traditional Music* 20: 134-145. <http://www.jstor.org/stable/768170>. Erişim: 22.05.2014.
- <http://guzelsanatlar.kulturturizm.gov.tr/TR,2140/orkestralar.html>. Erişim: 22.05.2014.
- Kanneci, Ahmet (2001). *Gitar İçin Beste Yapmış Türk Bestecilerinin Eğitimi ve Yapıtlarının Uluslararası Gitar Repertuarındaki Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Karasar, Niyazi (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 17. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kodak, Elif (2006). "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konserlerinde Piyanonun Yeri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(3): 110-118.
- Newcomb, Lawrence (1998). *The Six Works for Guitar (or Guitars) and Orchestra by Joaquin Rodrigo*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Florida: University of Florida.
- Okyay, Erdoğan (2013). *Ankara Devlet Konservatuvarı'na Armağan*. Ankara: Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları.
- Say, Ahmet (2002). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Spitzer, John ve Neal Zaslaw (t.y.), Orchestra. *Oxford Music Online*. Erişim: 05.06.2014.
- Yeprem, S. (2007). "Türk Gitar Müziği Çalışmaları". *2. Türkiye Gitar Buluşması: Türk Gitar Müziği Çalışmaları Konferansı*. Ankara: Bilkent Üniversitesi. <http://www.safayeprem.com/wp-content/uploads/2013/07/turkiyede-gitar-muzigi-calismalari.pdf>. Erişim: 22.05.2014.

Extended English Abstract

Symphony orchestras have some important social and cultural functions in communities. They can reach all the layers of society and play an active role in the development of country's music culture. In addition they add mobility to the city life and gives continuity to musical events. They introduces different pieces, composers and musicians to the audience. So that the creation of the programs of symphony orchestras has some special significance. It can be seen from these programs that orchestras perform quite a high number of pieces along with various solo instruments. Among the soloist instruments that an orchestra performs with is the classical guitar. Classical guitar is one of the rare instruments that has a big repertoire to appeal the broad section of society. Growing up increasingly in Turkey, classical guitar has a unique place in Turkish music culture. The concerts that classical guitar accompanied by symphony orchestras are one the most effective tools that would reach the community. In this paper the situation of classical guitar in concert programs of symphony orchestras in Turkey with respect to different variables was investigated.

The sample in the research, which was carried out by survey method, is consist of the concert programs of ten symphony orchestras that belongs to state or private. The programs were between the period of foundation dates of the orchestras and the 2013-14 concert season. Data was collected from the archives of CSO, İDSO, İDSO, ÇDSO, CRRSO, BSO, ADSO, BBDSO, EBBSO and HASO respectively. The gathered data analysed by frequency and percentage method. The result shows that classical guitar pieces were appeared to some extent in the concert programs of the symphony orchestras in Turkey. These pieces took place in the orchestra concerts of 1970-71 to 2013-14 with a total of 144 of the 6144. In other words appearance of classical guitar pieces corresponds to % 2.34 of all the concerts given by orchestras. There were four guitar concerts between 1970/71 and 1979/80, fourteen between 1980/81 and 1989/90, twenty one between 1990/91 and 1999/2000, sixty seven between 2000/01 and 2009/10 and thirty eight between 2010/11-2013/14 in the concert programs of symphony orchestras in Turkey. In addition % 85.71 of the classical guitar pieces played by these orchestras were belong to 20th century composers, % 9.10 were Baroque and % 5.19 were Classical period composers respectively. The most frequently played classical guitar piece was the "Concierto de Aranjuez" by Spanish composer J. Rodrigo. Aranjuez was performed sixty-six times by the symphony orchestras. It corresponds to % 42.86 of all the concerts. The ratio of the appearance of the pieces composed by Turkish composers in the programs was only % 3.90 of all. It was conclude that the ratio of foriegner guitarist played with the orchestras were % 47.40, whereas Turkish were % 52.60.

As a result the frequencies of the appearance of the clasical guitar pieces in concert programs of the symphony orchestras had increased throughout the years. This increment has gained an acceleration since 1990. This increament were not only caused by the growing popularity of classical guitar music in Turkey but also establishment of new symphony orchestras. Moreover it was also determined that the large majority of the classical guitar pieces playing with symphony orchestras belonged to the 20th century composers. The most frequently played classical guitar piece was the "Concierto de Aranjuez" by Spanish composer J. Rodrigo. It was determined by the research that the frequency of the appearing the pieces composed by Turkish composers in the programs of symphony orchestras in Turkey is very low. There were only six Turkish classical guitar pieces were played by the orchestras in Turkey. In addition it was seen that through the years of 1970,80 and 90's great majority of guitarists that played with the orchestras were foreigner but since 2000 Turkish guitarist were appeared mostly on stages.

Uluocak, S. (2015). Türkiye'deki senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 648-663. doi: [10.14687/ijhs.v12i1.3124](https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i1.3124)

Some suggestions can be made in accordance with the results obtained in this study. First of all it would be recommended that classical guitar pieces should be included more in the programs of symphony orchestras. Besides the number of Turkish classical guitar pieces that accompanying with orchestra should be increased in the concert programs. Moreover Turkish composers should be encouraged to compose pieces for orchestra and classical guitar much more. It would be helpful to develop the western music culture in Turkey. Symphony orchestras should be given more space to Turkish guitarists. So that it would be very effective to spread the classical guitar education countrywide. In further studies the place of the classical guitar in chamber groups or chamber orchestras may be investigated.